

Blažena Djevica Marija u objavljenim pismima fra Ante Antića vjernicima laicima

Zdilar, Barbara

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:718351>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
TEOLOŠKO - KATEHETSKE STUDIJE

BARBARA ZDILAR

**BLAŽENA DJEVICA MARIJA U OBJAVLJENIM
PISMIMA FRA ANTE ANTIĆA VJERNICIMA
LAICIMA**

Diplomski rad

Split, 2024. godina

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
TEOLOŠKO - KATEHETSKE STUDIJE

BARBARA ZDILAR

BLAŽENA DJEVICA MARIJA U OBJAVLJENIM PISMIMA
FRA ANTE ANTIĆA VJERNICIMA LAICIMA

DIPLOMSKI RAD

iz Mariologije

Mentor: prof. dr. sc. Anđelko Domazet

Split, 2024. godine

SADRŽAJ

Sažetak	1
UVOD	2
1.1. Fra Ante kao odgojitelj.....	4
1.2. Fra Ante kao ispovjednik	9
1.3. Fra Ante kao vođa	11
2. BLAŽENA DJEVICA MARIJA U PISMIMA UPUĆENIMA VJERNICIMA LAICIMA	14
2.1. Marija kao posrednica milosti	15
2.2. Marija kao pomoćnica u vjeri	16
2.3. Marija kao primjer ljubavi prema bližnjemu	17
2.4. Apostol Marijina štovanja.....	18
3. VREDNOVANJE MARIOLOGIJE FRA ANTE ANTIĆA U SVJETLU PREDKONCILSKE TEOLOGIJE	22
3.1. Predkonzilska teologija i mariologija.....	22
3.2. Pobožnost i predanost Mariji	24
3.3. Mariju treba štovati	27
ZAKLJUČAK	30
BIBLIOGRAFIJA	31
SUMMARY	33

Sažetak

Tema marijanske teologije kroz povijest Katoličke Crkve predstavlja značajno i kompleksno područje teoloških istraživanja. Ovaj diplomski rad se fokusira na specifičan aspekt marijanske teologije kroz djelo sluge Božjega fra Ante Antića, istaknutog franjevačkog duhovnika.

Prvo poglavlje rada bavi se životom i djelom fra Ante Antića razmatrajući njegovu ulogu odgajatelja, ispovjednika i voditelja.

Drugo poglavlje posvećeno je analizi „Pisma laicima“ fra Ante Antića, s posebnim naglaskom na tri ključne teme: Marija kao posrednica milosti, Marija kao pomoćnica u vjeri i Marija kao primjer ljubavi prema bližnjemu. Te teme se istražuju u kontekstu Antićeve teologije, ističući kako su njegove pisane poruke oblikovale razumijevanje Marijine uloge u duhovnom životu laika.

U trećem poglavlju rada uspoređuje se mariologija fra Ante Antića s teologijom prije Drugoga vatikanskog sabora. Mariologija koja se razvila od ranog kršćanstva do Drugog vatikanskog koncila (1962.-1965.), usredotočila se na dogmatske tvrdnje o Mariji, uključujući njezino Bezgrešno začeće, Uznesenje i njezinu ulogu u spasenju. Ta je teologija naglašavala posebnu Marijinu povezanost s Kristom i njezino posredovanje. Svojim pismima o. Ante Antić značajno je utjecao na razumijevanje ovih dogmi, ponudivši duboko i dojmljivo tumačenje marijanske teologije. Njegova duboka pobožnost i predanost Mariji daje vrijedan doprinos razumijevanju i tumačenju marijanske teologije u kontekstu teologije prije Drugoga vatikanskog sabora.

Ključni pojmovi: fra Ante Antić, duhovni odgoj, Marija, posrednica milosti, pisma laicima, mariologija, predkoncilnska teologija

UVOD

Tema marijanske teologije kroz povijest Katoličke crkve oduvijek je bila predmet dubokog razmišljanja i rasprave. U ovom diplomskom radu fokusirat ćemo se na specifičan aspekt marijanske teologije kroz prizmu djela sluge Božjega fra Ante Antića, značajnog franjevačkog duhovnog pisca.

U prvom poglavlju, razmatramo život i djelo fra Ante Antića. Analizirat ćemo njegovu ulogu kao odgojitelja, istražujući kako je oblikovao duhovne smjernice i moralne vrijednosti svojih učenika. Također ćemo razmotriti njegovu funkciju kao ispovjednika, kako je svojim savjetima i duhovnim vodstvom utjecao na duhovni život pojedinaca. Kao vođa, Antić je bio poznat po svom moralnom integritetu i sposobnosti da bude primjer i vodič u izazovnim vremenima. Njegova sposobnost vođenja i očuvanja kulturnog naslijeđa, uz predanost obrazovanju, ostavila je neizbrisiv trag u njegovoj zajednici.

Drugo poglavlje usmjereno je na „Pisma laicima“, a fokusirat ćemo se na tri ključne teme: Marija kao posrednica milosti, Marija kao pomoćnica u vjeri i Marija kao primjer ljubavi prema bližnjem. Svaka od ovih tema bit će analizirana u kontekstu Antićeve teologije, s naglaskom na to kako su njegove pisane poruke oblikovale razumijevanje Marijine uloge u duhovnom životu laika.

Treće poglavlje rada usmjereno je na vrednovanje mariologije fra Ante Antića u svjetlu predkonzilske teologije. Predkonzilska mariologija, koja se razvijala od ranog kršćanstva do Drugoga vatikanskog koncila (1962-1965.), usmjerena je na dogmatske tvrdnje o Mariji, uključujući neoskvrnjenost, uznesenje i njezinu ulogu u spasenju. Ova teologija naglašavala je Marijinu posebnu povezanost s Kristom i njezinim posredništvom.

Fra Ante Antić je svojim duhovnim vodstvom mnogih laika značajno utjecao na dublje razumijevanje tih dogmi. Njegov život i djelo, oblikovani dubokom pobožnošću i predanošću Mariji, pružaju vrijedan doprinos razumijevanju i interpretaciji marijanske teologije u kontekstu predkonzilske teologije.

1. ŽIVOT I DJELO FRA ANTE ANTIĆA

Fra Ante Antić rođen je 16. travnja 1893. godine u Prvić-Šepurini kod Šibenika, kao šesto dijete u obitelji Tome i Tade Antić. Kršten je 8. svibnja 1893. godine u župnoj crkvi sv. Jelene, s imenom Ante-Marko, u čast sv. Ante Padovanskog.

Osnovno obrazovanje završio je u Zatonu, a 5. kolovoza 1905. godine primljen je u sjemenište u Sinju. Novicijat je započeo 17. rujna 1911. godine na otočiću Visovcu, gdje je uzeo ime fra Ante. Prve zavjete položio je 17. rujna 1912. godine.

Studirao je filozofiju u Zaostrugu (1912-1914) i teologiju u Makarskoj (1914-1918). Zaređen je za svećenika 29. srpnja 1917. godine, a mladu misu slavio je 5. kolovoza 1917. godine u Zatonu. Postao je podmagistar 1917., a učitelj novaka 1919. godine. Kao magistar klerika služio je od 1925. do 1956. godine, najprije u Makarskoj, a zatim u Zagrebu.

Fra Ante se svakodnevno ispovijedao i posvetio molitvi i duhovnim vježbama. Preminuo je 4. ožujka 1965. godine u Zagrebu, a sprovodne obrede predvodio je nadbiskup Franjo Kuharić.

Postupak za beatifikaciju fra Ante pokrenut je 17. studenoga 1984. godine. Proces beatifikacije završio je u Zagrebu 8. svibnja 1995. godine, a otvoren je i proces o čudesnom ozdravljenju, koji je dovršen 2000. godine i predan u Rim. Fra Ante Antić je za života stekao glas svetosti, a postupak beatifikacije odražava priznanje njegove izvanredne kreposti, ljubavi prema Kristu i službi ljudima.

Već kao sjemeništarač, a potom kao klerik i svećenik, fra Ante se isticao izvanredno kreposnim životom, osobito čistoćom i dobrotom srca, poniznošću, jednostavnošću, ljubavlju prema Kristu i Blaženoj Djevici Mariji, vjernošću Crkvi, svome franjevačkom redu i provinciji. Istodobnom, uronjen u Boga, bio je bliz ljudima i njihovim potrebama i problemima. Zbog svega toga već za njegova života nastao je glas o njegovoj svetosti. Taj glas nastavio se širiti i poslije smrti. Mnogi se preporučuju njegovu zagovoru kod Boga ili mu zahvaljuju za primljene milosti. To je bio dostatan razlog da se godine 1984. pokrene postupak za njegovo proglašenje blaženim i svetim. Tim je činom o. Antić dobio naslov sluga Božji¹.

1.1. Fra Ante kao odgojitelj

¹Fra Ante Antić, *Sluga Božji o. fra Ante Antić*, Franjevci Split, (online) Dostupno na: <https://www.franjevci-split.hr/sluga-bozji-o-fra-ante-antic/> [Pristupljeno: 30. srpnja 2024.].

Fra Ante Antić je bio istaknuti franjevački redovnik poznat po svojoj posvećenosti duhovnom odgoju i obrazovanju. Tijekom svog života, fra Ante je značajno pridonio obrazovanju i odgoju mladih, što je odražavalo njegovu duboku predanost vjeri i franjevačkom redu.

Antić bio je prepoznat po svojim umnim sposobnostima i moralnim vrlinama koje su značajno utjecale na njegov rad kao odgojitelja i nastavnika. Unatoč tome što nije imao formalnu stručnu spremu za odgojiteljske i nastavničke dužnosti, Antić je uspješno preuzeo ove uloge zbog svog istaknutog karaktera i predanosti. Njegove vrline uključivale su iznimnu sposobnost empatije i razumijevanja, te duboku vjeru u Božju providnost koja mu je pružala snagu u teškim trenucima.

Njegovo zalaganje u jednoj i drugoj službi, ljubav i pažnja kojom je pratio studente, suradnja s Božjom milošću i predanje Božjoj providnosti, od koje je tražio odgovore u teškim trenucima, izgrađivala je i njega samoga u vrsnog odgojitelja, koji je studente predvodio i provodio nemirnim vodama kroz političke, ideološke i psihološke tjesnace života².

Fra Ante je svoje obrazovanje započeo u sjemeništu u Sinju 1905. godine, a kasnije je studirao filozofiju u Franjevačkom učilištu u Zaostrugu te teologiju na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj. Nakon zaređenja za svećenika 1917. godine, fra Ante je brzo prepoznat kao talentirani odgojitelj i učitelj.

O Antićevu odgojiteljskom radu u Sinju znamo tek toliko da mu je fra Alberto Bukić savjetovao da klerike drži po makarskom “pravilniku”, što se najvjerojatnije odnosi na pobožne vježbe i život. Rat, glad i bolest utjecali su na to da su redovita predavanja na Bogosloviji 1918. počela tek u vrijeme primirja, krajem rata, čitav mjesec dana kasnije nego obično. Fra Petar Grabić piše da je sve do 6. studenoga samo on redovito predavao. Uz profesore Cikojevića, Grabića, Božitkovića i Crnicu za lektora je imenovan u nedostatku spremnih profesora i fra Ante Antić kao lektor pastirskog bogoslovlja i kršćanske umjetnosti. Njegov nekadašnji profesor i tada stariji kolega Grabić popratio je u samostanskom ljetopisu Antićev nastup kao lektora riječima: “Mlad je to čovjek! Tekar svršio! Njegove umne sposobnosti, osobito pak čudoredne vrline učinile su, da mu se povjeri ovako časna zadaća“³.

Nakon što je 1919. godine postao učitelj novaka, fra Ante je proveo značajan dio svog života u toj ulozi. Njegov rad kao učitelj novaka i magistar klerika bio je ključan za obrazovanje

² Vicko Kapitanović, *Kristu suobličen. Život i vrline fra Ante Antića (1893-1965)*, Katolički bogoslovni fakultet - Vicepostulatura, Split-Zagreb, 2004, str. 59.

³Ibid., str. 58.

mladih franjevac. Kroz ovu službu, fra Ante je nastojao prenositi franjevačke vrijednosti i duhovne ideale, oblikujući tako buduće generacije redovnika.

Naime, na provincijskom kapitolu koji se održavao u Splitu 11.-20. svibnja 1919. Antić je na petoj sjednici 19. V. 1919. uz uobičajeni naslov ispovjednik, koji dobiva svaki svećenik poslije položenog ispita za jurisdikciju, imenovan ispitateljem slučajeva (examinator causarum), lektorom teologije i drugim magistrum bogoslova⁴.

Tijekom tog razdoblja, fra Ante je bio pogođen obiteljskom krizom jer mu je majka oboljela. Također, nestašica namirnica u Makarskoj negativno je utjecala na Antićevo zdravlje. Kako bi se oporavio, ljeti 1919. godine otišao je u Imotsku krajinu i proveo četiri dana kod fra Luke Livajića u Podbablju, gdje se osjećao bolje, ali je sljedećeg dana počeo iznenada i u velikim količinama krvariti. Gvardijan fra Vjekoslav Jurenović odmah je pozvao liječnika koji mu je propisao lijekove i naložio odmor u krevetu. Unatoč tome, noću je i dalje krvario, ali nije osjećao bolove, što mu je omogućilo da mirno razmišlja o svojoj bolesti. Fra Ante je ovo stanje interpretirao kao “dokaz Božje dobrote i ljubavi” te kao poziv na “ustrpljivost i potpunu odanost” Božjoj volji⁵.

Poboljšanje u zdravstvenom stanju, vjerojatno zbog lijekova i bolje prehrane, omogućilo mu je da se vrati iz Imotskog u Podbablje, barem na kratko.

Premda bolestan, nije zaboravio svoje studente pa im je u Podbablju pribavio balote za igru. Te je godine škola ipak započela bez novog profesora Antića kojemu je očito trebao duži oporavak. No, i u vrijeme oporavka Antić je mislio na svoje nove školske obveze. Vjerojatno se i pripremao za predavanja, a 11. rujna 1919. obavještavajući provincijala Cikojevića o svom zdravstvenom stanju zamolio ga je da mu odredi tekst pastoralke. Kako pismo nije sačuvano, iz protokola provincijalnog ureda ne može se razabrati je li Antić već bio u Imotskom ili se taj dan možda zaputio iz Podbablja. No, već sutradan provincijalu je stiglo drugo pismo u kojem ga je Antić obavijestio da je stigao u Imotski⁶.

Gvardijan fra Vjekoslav Jurenović bio je duboko impresioniran fra Antom, smatrajući ga “izvanrednim fenomenom dobrote”, te je odmah razvila duboko poštovanje prema njemu. Prema preporukama provincijala, gvardijan je nastojao poboljšati Antićevo zdravlje pružajući mu bolju prehranu.

⁴Ibid., str. 63.

⁵Ibid., str. 63.

⁶Ibid., str. 64.

Iako su se poduzeli svi napori, trebalo je vremena da se Antićevo zdravstveno stanje poboljša. Zbog njegovog oporavka, Antićev brat Lovre i majka Tade zatražili su od provincijala 24. listopada 1919. da mu omogući povratak kući⁷.

Nakon povratka u Makarsku, fra Ante je, u skladu s odlukom kapitula od 15. svibnja 1919. i pripremama koje je poduzeo, nastavio s radom na domagistarskoj službi te je vjerojatno predavao i pastirsko bogoslovlje. U molbi provincijala Cikojevića od 23. veljače 1920. upućenoj Ordinarijatu u Splitu i kraljskom ministarstvu, Antić je označen kao učitelj bogoslovlja, što potvrđuje njegovu ulogu u obrazovanju⁸.

No, ukoliko je započeo predavati, vjerojatno je morao brzo odustati jer ga je poziv odveo za ispovjednika novaka, a pastirsko je bogoslovlje preuzeo fra Krsto Belamarić⁹.

Dok je fra Ante Antić boravio u Imotskom zbog oporavka, Provincija je osjetila potrebu za novim magistrom novaka. Novicijat se nalazio na Visovcu, gdje je i Antić nekada završio svoju godinu kušnje. Međutim, okolnosti su se značajno promijenile od tada. Nakon što su Talijani okupirali dio Dalmacije prema tajnom Londonskom ugovoru, postavili su vojnu posadu na Visovac i zatočili desetak svećenika iz okolnih mjesta.

Prisutnost vojnika i karabinjera na otočiću nije bila pogodna za redovnički život mladih franjevačkih kandidata. Magistar novicijata fra Venceslav Bilušić također je osjećao te poteškoće. Karabinjeri su se povukli s Visovca 27. studenog 1919., ali talijanska vlast i dalje je stvarala pritisak na lokalno stanovništvo. Na definitivnoj sjednici 31. prosinca 1919. raspravljalo se o izboru novog magistra, ali bez donošenja konačne odluke, čime je pitanje odgoja mladih redovnika i dalje ostalo otvoreno.

Kad se fra Ante oporavio, provincijal Cikojević ga je uspio u Imotskom nagovoriti da pođe za pomoćnika u novicijat. Imenovanje za službu nije poznato pa je i naziv službe nesiguran. Pisac Dnevnika Zbora "Milovan" koji je pribilježio da je Antić iz Imotskog dopratio provincijala u Makarsku i nakon dva dana 18. II. 1920. nastavio s provincijalom put do Splita, piše da je Antić potom nastavio put na Visovac za submagistra. Iako visovački samostanski ljetopis više i ne spominje fra Antu do njegova odlaska s Visovca, Antina je pomoć i mirnoća morala biti dragocjena visovačkim novacima¹⁰.

Na Visovac se 30. travnja 1920. vratila ponovno talijanska vojska, a provincijal je u tom kaotičnom stanju, već u travnju, mislio kako pronaći pogodna magistra.

⁷Ibid., str. 64.

⁸Ibid., str. 64.

⁹Ibid., str. 64-65.

¹⁰Ibid., str. 66.

Za tu mu se službu učinio prikladnim fra Ante, premda je još bio kanonski premlad, jer su kanonski propisi tražili da magister treba imati najmanje trideset i pet godina. Kako je Cikojević bio čovjek koji se u svojim nazorima nijelako dao smesti, usmjerio je korake kako bi što uspješnije došao do ostvarenja zamisli. Zbog toga je već 26. travnja 1920., prije definitivnog kongresa koji se trebao održati u srpnju iste godine, zamolio preko generalnog ministra Serafina Cimina prethodni oprost od nedostatka kanonske dobi, u slučaju da Antić bude izabran za službu magistra. Cikojević je opisao Antića pohvalama bez škrtarenja, kao mladog čovjeka učena, razborita i zaista sveta, kojega je sam Bog darovao za magistra novaka, no te njegove laskave pohvale potvrdit će kasnije i Antićev život¹¹.

Kad se 11. VII. 1920. počelo raspravljati o novicijatu i o službi magistra, u žarištu rasprave našlo se nekoliko kandidata, te su na poprištu za magistra novaka ostali fra Ante Nakić, fra Bone Radonić, fra Jure Božićković i fra Ante Antić, sve od reda ugledni redovnici, od kojih je Antić bio najmlađi. Nakon dugog raspravljanja i promišljanja” — bilježi zapisničar — “izabran je prama ritualu serafičkom legalno i kanonički p.o. fra Ante Antić za magistra novica.”¹²

Dana 19. srpnja 1920. stiglo je dopuštenje od generala reda da novaci mogu preći u drugi samostan te je novicijat zbog talijanske okupacije premješten s Visovca u Zaostrog. Moguće je da je Cikojević u tom kontekstu pozvao i fra Antu Antića da se preseli u novi samostan.

Novi magistar stavio se u Zaostrogu svom dušom na odgoj novaka. Iz tog razdoblja nema sačuvanih bilježaka prema kojima bi se mogao očitati Antićev stav u odgoju novaka. No jedno kasnije Antićevo pismo očituje da je novake promatrao kao biljke koje otvaraju svoje prve latice milosti Božjoj. “Ti nježni cvjetovi, podložni svakom zamahu vjetra” trebali su zaštite i Antić je u svojoj brižljivosti nije uskraćivao¹³.

Skrb za novicijat vjerojatno je dodatno pogoršala već narušeno zdravstveno stanje fra Ante Antića. Kustos fra Karlo Eterović 25. kolovoza 1920. obavijestio je provincijala Cikojevića da je Antić oslabio i da neće moći nastaviti sa službom. Stoga je provincijal 22. listopada 1920. imenovao fra Bonu Radonića novim magistrom novaka. Radonić je stigao u Zaostrog 25. listopada, dok je Antić, nakon nepunih mjesec dana, 22. studenoga 1920. oputovao iz Zaostroga u Makarsku.

¹¹Ibid., str. 67.

¹²Ibid., str. 68.

¹³Ibid., str. 69.

Kako se Antićevo zdravlje pogoršavalo, ponovno se preselio u Imotski, koje je smatrano zdravijim mjestom. Nakon oporavka, fra Petar Grabić, magistar klerika u Makarskoj, zatražio je da Antić dođe u Makarsku 5. srpnja. Već 11. srpnja, Antić je stigao u Makarsku s provincijalom. Tamo je trebao nastaviti obavljati domagistarsku službu i pripremati bogoslove za ređenje. Antić je tijekom desetljeća pripremao mlade svećenike, posvećujući veliku pažnju ceremonijama i obredima. Fra Boris Ilovača, koji ga je upoznao u to vrijeme, primijetio je da su Antićevi pokreti i postupci odavali duhovna i svetog redovnika. Teolog fra Karlo Balić ističe da je Antićev primjer imao veći utjecaj na klerike od samih uputa i tumačenja. Zbog svog posvećenog pristupa, Antić je kasnije bio tražen kao učitelj crkvenih obreda¹⁴.

Antićev prijedlog da se 1921. godine na Bogosloviji uvede kolegij mistike i ascetike nije uspio zbog njegove bolesti. Stoga je na definitorijskom sastanku 4. kolovoza 1922. godine, najvjerojatnije na prijedlog fra Petra Grabića, odlučeno da se uvede predmet ascetike i mistike. Antiću je povjeren zadatak izrade plana predavanja za taj kolegij.

Antić je s entuzijazmom prihvatio novu dužnost i mjesec dana prije početka akademske godine zatražio udžbenike za studente, te je najvjerojatnije odmah započeo s predavanjima. Iz godine u godinu, duhovni napredak studenata se poboljšavao, a fra Petar Grabić je isticao blagoslovljen Antićev utjecaj na klerike kroz predavanja i vlastiti primjer.

Iako je Antićev rad u Makarskoj uključivao predavanja i savjete, u sjeni velikog Grabića nije bio dovoljno prepoznat. Studenti su ga cijenili i obraćali mu se u poteškoćama zbog njegove pristupačnosti, no njihovi odnosi prema njemu nisu prelazili u prijateljstvo¹⁵.

I tako se Antić pomalo usmjeravao u pravcu na kojem će kasnije postići uspjehe kao duhovni voditelj. Sve je više prodirao u odgojnu problematiku. No čini se bojažljivo i skoro nesigurno zaklanjajući se za autoritet uglednije subraće. Premda o njegovu radu nema puno dokumenata, iz sporadičnih natuknica može se zaključiti da se odgojiteljskom radu predavao punom odanošću¹⁶.

Fra Ante je bio poznat po svojoj dubokoj duhovnosti i predanosti molitvi. Kao odgojitelj, isticao je važnost duhovnog razvoja i osobne posvećenosti vjeri. Uz svoju ulogu učitelja, fra Ante je redovito vodio duhovne vježbe i pisao duhovna pisma koja su imala veliki utjecaj na učenike i kolege.

Fra Ante Antić je ostavio značajan trag u franjevačkom redu kroz svoj rad kao odgojitelj. Njegova predanost obrazovanju i duhovnom usavršavanju bila je ključna za formiranje

¹⁴Ibid., str. 74.

¹⁵Ibid., str. 75.

¹⁶Ibid., str. 75.

franjevačkog identiteta i obrazovanja mladih svećenika. Njegova sposobnost da poveže duhovni život s obrazovanjem činila ga je izuzetnim odgojiteljem, čije je naslijeđe i dalje cijenjeno unutar franjevačke zajednice.

1.2. Fra Ante kao ispovjednik

Fra Ante Antić najdublje se osjećao pozvanim na duhovno vodstvo, koje obuhvaća vođenje duhovnih vježbi, ispovijedanje i duhovno savjetovanje, bilo kroz osobne susrete ili dopisivanje. Najvažniji aspekt njegove službe bio je sakrament ispovijedi, koji je ključan za njegovo duhovno vodstvo.

Sakrament ispovijedi je posebno značajan jer duboko zadire u osobno duhovno i psihološko stanje pojedinca. Osim tehničkog poznavanja moralnih i pravnih aspekata ispovijedi, ključnu ulogu igra iskustvo ispovjednika i njegovo razumijevanje cijelog procesa kroz koji prolazi pokornik. Da bi mogao učinkovito procijeniti i voditi duhovni put svake osobe, ispovjednik treba posjedovati unutarnje svjetlo, svetost života i karizmu koja dolazi s ispovijedanjem.

Fra Ante je, kroz svoju duboku duhovnost i posvećenost sakramentu ispovijedi, pružao svojim vjernicima ne samo tehničku podršku, već i duhovnu utjehu i vođenje koje je bilo presudno za njihov duhovni napredak. Bio je poznat po svojoj iznimnoj posvećenosti ispovjedničkoj službi, koja je bila ključni dio njegovog duhovnog rada i karijere. Kao redovnik i svećenik, Antić je svakodnevno obavljao ispovijedi, što je odražavalo njegovu duboku duhovnost i predanost pastoralnom radu.

Antić je poznat po tome što se ispovijedao svakog dana pred bilo kojim svećenikom, što je bio izraz njegove velike pobožnosti i težnje za duhovnim usavršavanjem. Ova praksa ukazuje na njegovu skromnost i predanost osobnoj svetosti, ali i na težnju za stalnim duhovnim napretkom.

Kao ispovjednik, Antić je bio poznat po svojoj sposobnosti da pruža duhovnu utjehu i smirenje onima koji su dolazili k njemu na ispovijed. Njegova mudrost i suosjećanje omogućili su mu da se poveže s ispovjednicima na dubokoj razini, što je bilo izuzetno cijenjeno od strane onih koji su tražili oprost i duhovnu podršku.

Kako je Antić shvaćao ispovijed veoma ozbiljno u svojem vlastitom životu, tako je i drugima htio posvijestiti izvornost i dubinu sakramenta ispovijedi.

Zbog toga živog nastojanja približavanja vjernika ispovijedi, kao voditelj posvećenja duša, imao je svoj način pristupa pokornicima i obavljanju ispovijedi. O njegovom vlastitom

načinu pristupa pokornicima i vršenju sakramenta ispovijedi jezgrovito govori Bonaventura Duda:

„Jedna osobita značajka njegova ispovijedanja i duhovnog vodstva bila je: brižljivo nastojanje da duša sama upozna što Bog od nje traži, da pronade što sve u njoj priječi da ostvari Božji poziv. On je to umio postići kratkim, ali često vrlo mnogim i najraznovrsnijim stvarnim pitanjima. Čovjek se pod kišom njegovih upita osjetio osvjetljen sa svih strana nadnaravnim reflektorima te je sebi postao jasniji nego ikada. Njegova su pitanja obuhvaćala naravne i nadnaravne sklonosti. Bio je on velemajstor poznavanja onog što sv. Ljudevit Grignion zove ‘dno duše’“¹⁷.

U ispovijedi je pokazivao dar “čitanja srca“. Ako tko ne bi vidio koji grijeh, o. Antić bi ga na to podsjetio. Pošto bi izrekao penitentove grijeha i pogreške, uputio bi ga na Boga, dao savjete i pokoru. Iz opisanog tijeka ispovijedi može se iščitati određena karizma koja se očituje u sposobnosti uočavanja pokornikovih grijeha, otkrivanja njihovih uzroka i preporučivanju potrebnog lijeka. Pokornici koji su dolazili o. Antiću priznaju da su „njegovi savjeti, upute, a ponekad i zahtjevi bili vrlo konkretni, jasno formulirani, bez stereotipnosti, duši primijenjeni, vrlo primjereni, ne pretjerani.“Zanimljivo je uočiti kako on ne govori puno o ispovijedi i kako ne inzistira na njoj toliko koliko na samoj pričesti. Dapače, on savjetuje da se ne obaziremo na grijeha i prošlost nego usmjerimo naprijed. Ističe kao najvažnije predanje u Božje ruke. A sama poniznost i pouzdanje u Boga, kao i neosvrtnost na grijeh, pokazuje se kao njegova velika prednost, no svemu pretpostavlja suradnju s voljom Božjom“¹⁸.

Budući da je sakrament ispovijedi zaštićen tajnom ne može se znati kako se iznutra odvijala njegova ispovijed, ali po plodovima se da zaključiti, a oni su: njegove riječi, djela i odnos prema pokornicima. Zanimljivo je da on ne govori mnogo o ispovijedi niti inzistira toliko na njoj koliko na pričesti. Iznenadujuće je to kako on savjetuje da se ne obaziremo na grijeha i prošlost nego da se usmjerimo naprijed, čak, ako nas muče grijesi iz prošlosti trebamo ih samo mirno odbaciti. Istina, za to traži poniznost i kajanje.¹⁹

Važno mu je da se predamo u Božje ruke jer Bog je taj koji upravlja našim životima, a i grijeh je uključen u volju Božju. Njegova je velika prednost poniznost i pouzdanje u Bogu te neosvrtnost na grijeh. Tu je on, a ne naučeni egzistencijalnogegove naobrazbe. Ipak, s druge

¹⁷ Usp. Živko Kustić, *Tješitelj čudotvorni. Životni put časnoga sluge Božjega fra Ante Antića*, Zagreb, 2022., str. 107.

¹⁸ Ante Ivan Rozić, "Sluga Božji o. Ante Antić," *Počeci* 8, br. 1 (2007): 10–23, <https://hrcak.srce.hr/153027> (pristup 30. srpnja 2024).

¹⁹ Tomislav Ivančić, *Otac Ante Antić, ispovjednik i duhovni vođa*, u: o. Vladimir Tadić (ur.), *Karizme, lik i djelo sluge Božjega o. Ante Antića*, Zagreb, Vicepostulatura sluge Božjega o. Ante Antića, 1990., 120.

strane, on zahtijeva suradnju s Božjom voljom i zato mrtvenje tijela, pažnja na osjetila, ne upuštanje u grešne prigode.²⁰

Fra Antić je ostao posvećen svojoj službi ispovjednika sve do kraja svog života. Njegov zadnji javni ispovijed bio je pred provincijalom i pred svojom samostanskom braćom u Zagrebu, što je dodatno naglasilo njegovu trajnu predanost svojoj duhovnoj misiji.

Ova predanost i duboka duhovnost koje je fra Ante Antić pokazivao kao ispovjednik ostavile su snažan utjecaj na njegovu zajednicu i red, te su doprinijele njegovom posthumnoj reputaciji svetosti i duhovnog vodstva.

1.3. Fra Ante kao vođa

Fra Ante bio je redovnik Franjevačkog reda, koji je poznat po svojoj posvećenosti duhovnom životu i službi zajednici. Kao vođa, Antić je svoju dužnost shvaćao ozbiljno i bio je poznat po svom duhovnom integritetu. Njegova sposobnost da bude moralni primjer i duhovni vodič bila je ključna za njegovu ulogu u zajednici. Bio je značajan vođa zbog svoje duhovne snage, predanosti obrazovanju, očuvanju kulturnog naslijeđa, te sposobnosti da vodi ljude kroz izazovne situacije. Njegov doprinos zajednici i crkvi ostao je zapamćen kao primjer posvećenosti i liderstva u teškim vremenima.

Tako je fra Ante Antić, koji je tijekom svog studija bio član i predsjednik Zbora Milovan, imao i značajnu ulogu u upravi i nadzoru nad radom Zbora zahvaljujući svom magistarskom položaju.

Prema pravilima Zbora, magistar bogoslova imao je nadležnost nad upravom i članovima Zbora. U praksi, magistar je trebao prisustvovati sjednicama Zbora te, prema potrebi, davati primjedbe i prijedloge. U slučaju ozbiljnijih nesuglasica unutar Zbora, magistar je imao odgovornost predsjedati sjednicama. Vrhovna vlast nad Zborom pripadala je provincijalu, koji je imao ovlast da delegira vođenje kulturnog i organizacijskog rada nekom od lektora, ako je to bilo potrebno.

Dok je magistar bio fra Petar Grabić, čovjek koji je volio politiku i u njoj aktivno sudjelovao, podržavao je Studentski zbor Milovan.

Antić mu je, uz manje prekide zbog drugih zaposlenja ili bolesti, 1917-1925, kao domagistar, bio dragocjena pomoć.

²⁰Ibid.

Skoro redovno je prisustvovao sjednicama. Brinuo se za dobro održavanje reda, za vrijeme sjednica, kad nije bilo magistra koji je bio upravitelj Zbora. Na sjednicama Milovana rijetko je iznosio opaske ili prigovore, ali je zato u asketičnoj sekciji, kojoj je bio pokrovitelj, zacijelo svojim savjetima usmjeravao njezin rad²¹.

Tijekom obnašanja magistarske službe, fra Ante Antić je na provincijskom kapitolu, koji je održan 26. studenog 1934. godine, pod predsjedanjem bivšega hercegovačkog provincijala fra Luje Bubala, izabran za definitora. Na tom kapitolu, fra Stanko Petrov izabran je za provincijala, a fra Petar Grabić za kustoda. Antić je bio jedini kandidat koji je primio svih trinaest glasova od prisutnih glasača, što ukazuje na to da nije imao protukandidata među biračima.

Isti dan stigao je u Makarsku brzojav o izboru nove uprave Provincije pa je poslije šetnje tamburaški zbor Milovana odsvirao nekoliko pjesama u čast novog definitora, svoga magistra Antića, i uputio mu čestitke, a sutradan je Antić pošao u Split da bi prisustvovao nastavku kapitula, gdje je osobno podnio izvještaj o stanju u Bogosloviji²².

U pokušaju razmještaja osoblja novi provincijal fra Stanko Petrov predlagao je da bi Antić pošao za duhovnika u sjemenište u Sinj, a na njegovo bi mjesto došao privremeno eksprovincijal Cikojević do kraja školske godine kada bi trebao magistarsku službu u Makarskoj preuzeti Bonaventura Radonić. Iz kratkog zapisnika teško je odrediti opravdanost njegova prijedloga, no, prijedlog je podržao samo fra Leonardo Bajić, dok su ga drugi, među kojima i Antić, odbili. Tako je Antić i nadalje ostao u Makarskoj sa svim službama koje je prethodno obavljao: lektor, magistar, diskret i definitor²³.

Od svojih mladih dana, fra Ante Antić vjerojatno je razmišljao o tome kako duhovno usmjeravati ljude.

Kada je 1922. godine dobio zadatak da predaje ascetiku na Franjevačkoj bogosloviji u Makarskoj, suočio se s kritikom da je učenje ascetike nepotrebno, jer se smatralo da u Hrvatskoj nema duša koje bi zahtijevale posebno duhovno vodstvo. Ovi prigovori dodatno su ojačali njegovu želju da pomogne u formiranju duhovnih osoba koje bi prepoznale važnost dubljeg duhovnog života. Kako je vrijeme prolazilo, Antić je nastavio raditi u tom smjeru i postao istaknuti duhovni vođa.

Antićevo duhovno vodstvo sastojalo se naročito u vođenju duhovnih vježba, u ispovijedanju i u duhovnom savjetovanju osoba, posebno kad su se o njemu počeli pronositi

²¹Kapitanović, *Kristu suobličen*, str. 136.

²²Ibid., str. 146-147.

²³Ibid., str. 147.

glasovi među običnim svijetom i nakon što je razriješen magistarske službe, pa su mnogi počeli opsjedati samostan Majke Božje Lurdske u Zagrebu i mjesta u kojima je boravio²⁴.

Svoju ulogu duhovnog oca Antić je shvaćao vrlo odgovorno. “Duhovni otac mora vršiti volju Božju.” Kao takav želio je i molio da njegova duhovna djeca kad dođu k njemu i nađu u njemu Duha Svetoga. Za duhovnu se djecu žrtvovao i molio, pomagao ih materijalno, savjetima i preporukama, upozoravao ih na vrijeme u koje slavi misu kako bi se i odsutni mogli ujediniti molitvom s žrtvom koju je prinosiso Bogu. Ulagao je svu pomnju da ih privede sjedinjenju s Bogom. Pisao im je pisma “po volji Božjoj”, pogađajući u srž problema duhovnog života²⁵.

2. BLAŽENA DJEVICA MARIJA U PISMIMA UPUĆENIMA VJERNICIMA LAICIMA

²⁴Ibid., str. 227.

²⁵Ibid., str. 229.

U ovom poglavlju istražujemo ulogu Marije kako je prikazana u pismima fra Ante Antića upućenim vjernicima laicima. Duhovni vođa i teolog fra Ante Antić koristi svoja pisma kao sredstvo za prenošenje duhovnih učenja i poticanje pobožnosti među laicima. Živko Kustić to naziva „*apostolat pismima*“ i tumači: „Sačuvano je više tisuća pisama... Ona su dokaz kako je naš franjevac trajno htio biti s ljudima povezan i ljude povezivati. (...) Fra Antina pisma vjerojatno neće biti objavljena kao sustavna zbirka njegova učenja, ali ih vrijedi listati za suživljavanje sa svakodnevicom njegovom i njegovih duhovnih prijatelja.“²⁶

U svojim pismima, Antić posebno ističe Mariju kao posrednicu milosti kako bi laike ohrabrio da se obraćaju Mariji u svojim molitvama i potrebama. Ova uloga Marije odražava Antićevo razumijevanje njezine središnje pozicije u duhovnom životu vjernika. Antićevo poimanje Marije kao pomoćnice u vjeri naglašava Marijinu ulogu u jačanju i održavanju vjere laika, dok Marijin primjer ljubavi i milosrđa služi kao model za laike u njihovim svakodnevnim odnosima i djelovanjima prema drugima. On je koristio svoja pisma da prenese ključne teološke i pastoralne pojmove o Mariji, te kako su ti pojmovi oblikovali duhovni život i praksu laika koji su pratili njegova učenja.

Inače, najvažniji dio njegove ostavštine jesu pisma koja je slao različitim osobama. Svaki dan se služio pismima, a podijeljena su u tri skupine: prva su pisma koja su upućena svećenicima, druga su pisma koja su upućena redovnicama i treća su pisma koja su upućena laicima.

U gotovo svim njegovim duhovnim pismima uvijek ima mjesta, kako za Duha Svetoga i Isusa Krista, tako još više za Blaženu Djevicu Mariju. Naime poznato je da je on Gospu ljubio sinovskom odanošću i da je sve radio preko nje pa je spominje gotovo u svakom pismu. Na poseban način nije zaboravljao Gospine blagdane. Oni su bili posebna prilika za pisanje pisama. Njegova pisma predstavljaju veliko duhovno blago. Ona su i danas suvremena i govore istom snagom, ozbiljnošću i puninom kao i onda kada ih je tek napisao. Ona nam otkrivaju njegovu duboku povezanost s Bogom i njegovu veliku ljubav prema čovjeku.²⁷

2.1. Marija kao posrednica milosti

²⁶ Živko Kustić, *Tješitelj čudotvorni*, str. 112.

²⁷ Bernardin Škunca, "O. fra Ante Antić u službi bogoštovlja", u: *Antićevo baština u duhovnoj obnovi Hrvatske*, Znanstveni zbor, Split, 1993., str. 111.

Katolička tradicija uči da je Marija posrednica Božjih milosti, što znači da ona posreduje između Boga i ljudi, donoseći Božje blagoslove i milosti ljudima kroz svoj zagovor. Ova uloga Marije temelji se na njenom jedinstvenom odnosu s Kristom, kao majke koja je izravno sudjelovala u Božjem planu spasenja.

Teolozi vjeruju da Marija, kao majka Isusova, ima poseban pristup Božjoj milosti i može posredovati za vjernike, tražeći Božju pomoć i blagoslove za njih. Marijina uloga kao posrednice milosti temelji se na teološkim konceptima iz katoličke tradicije, kao što su učenje o Marijinom Bezgrješnom Začecu i Uznesenju na Nebo. Bezgrješno Začecje označava da je Marija bila sačuvana od grijeha, što je omogućilo njezinu savršenu suradnju u Božjem planu spasenja. Uznesenje na Nebo ukazuje na njezinu proslavu i ulogu u Božjem kraljevstvu. Marija se u katoličkoj pobožnosti često zaziva za pomoć i zagovor. Kroz različite molitve, kao što su Krunica, Litanije i devocije poput Gospe od Fatime ili Gospe od Lourdesa, vjernici traže njezin zagovor kako bi primili Božje milosti. Prema katoličkom vjerovanju, Marijin zagovor je snažan i učinkovit jer ona ima poseban odnos s Bogom kao majka Isusova i jer se njezin zagovor često povezuje s osobnim i zajedničkim potrebama vjernika.

Ovaj tekst iz Pisma laicima fra Ante Antića može se analizirati i protumačiti u kontekstu Marijine uloge kao posrednice milosti, kao i njezine povezanosti s Kristovom patnjom i ulogom u životima vjernika.

„Češće se sjedinite sv. mukom Isusovom i žalostima presv. Majke. S njima sjedinjujte Vaše osobne i domaće križe i trpljenja i križ će postat lakši i ugodniji. Nikada ne smijete kloniti duhom pa došlo na Vas ne znam kakve nezgode. Uvijek u svemu budite sjedinjene sv. voljom Božjom. Gledajte na sve očima sv. vjere i mir nebeski vladat će u Vašim dušama. Štogod na Vas Gospodin pošalje ili pripusti primite onako kako je On sve primio iz ruke svoga Oca nebeskoga.”²⁸

Fra Ante Antić ovdje naglašava važnost sjedinjivanja s Kristovom mukom i Marijinim žalostima, te pruža savjete kako se nositi s osobnim križevima i trpljenjima. Ova poruka ima duboke veze s Marijinim ulogama kao posrednice milosti i primjera duhovne snage.

Antić potiče vjernike da uvijek budu sjedinjeni s Božjom voljom i da gledaju na sve kroz oči svete vjere. Marija je, kroz svoj život, bila savršeni primjer prihvaćanja Božje volje.

Njezino "da" na anđeosku poruku i njezina spremnost da prihvati Božji plan, čak i kad je to uključivalo velike osobne patnje, pokazuje kako treba živjeti u skladu s Božjom voljom.

²⁸Antić, A. (1941). *Blažena Djevica Marija Žalosna*. U *Pisma laicima*. Preuzeto 3. kolovoza 2024, s <https://udruga-faa.hr/poticajni-tekst-o-ante-antica-blazena-djevica-marija-zalosna/>

Kao posrednica milosti, Marija pomaže vjernicima da pronađu mir i snagu u prihvaćanju Božje volje i u suočavanju s neizbježnim životnim poteškoćama.

U tekstu se spominje da će mir nebeski vladati u dušama onih koji gledaju na sve očima svete vjere.

Marija, kao posrednica milosti, donosi duhovni mir i utjehu onima koji traže njezin zagovor. Njezina uloga u životima vjernika uključuje pružanje duševnog mira i snage da se suoče s teškoćama, gledajući na njih kroz perspektivu vjere i Božje volje. Marija svojim zagovorom pomaže vjernicima da pronađu unutarnji mir i hrabrost u suočavanju s životnim izazovima.

U kontekstu Marijine uloge kao posrednice milosti, tekst fra Ante Antića naglašava važnost sjedinjivanja s Kristovom mukom i Marijinim žalostima kao puta za duhovni rast i prihvaćanje Božje volje. Marija, kroz svoje iskustvo i ulogu u Božjem planu, nudi vjernicima primjer i pomoć u prihvaćanju svojih križeva i patnji s povjerenjem i mirom. Njezina uloga kao posrednica milosti uključuje pružanje snage, utjehe i duhovnog mira onima koji traže njezin zagovor i pomažu im da gledaju na svoje životne izazove kroz oči vjere.

2.2. Marija kao pomoćnica u vjeri

Kroz povijest, Marija je bila označena kao "Pomoćnica vjernika" ili "Auxilium Christianorum", što naglašava njezinu aktivnu ulogu u duhovnom životu vjernika. Katolička teologija uči da Marija, kroz svoj zagovor, pomaže vjernicima da ojačaju svoju vjeru i izdrže u duhovnim borbama. Fra Ante Antić također je duboko cijenio i isticao ulogu Marije kao Pomoćnice u vjeri.

Sluga Božji piše: „*Nikako ne smijete sustati niti odustati od svog ideala, od svog rada, od svog životnog programa, od svog apostolata i službe Mariji, niti ne smijete pasti u nikakav očaj i u nikakvu depresiju i kao ostavljen očajavati. Vaša je vjera življa, jača, nadmoćnija, svrhunaravna, božanska i ona sve pobjeđuje. Kada je Bog s vama i kad je Marija s vama, čega se bojite? Čega se strašite? Čemu da sumnjate? U ime Gospodina pod zaštitom i vodstvom Marijinim neustrašivo i odvažno stupajte svojim započetim putem da proslavite Gospodina, Njegovu Majku i da ispunite svetu volju Božju*“.²⁹

Fra Ante Antić naglašava važnost neprekidne posvećenosti vlastitom životnom programu, apostolatu i službi Mariji. Kada kaže „*Nikako ne smijete sustati niti odustati*“, potiče

²⁹Fra Ante Antić. (n.d.). *Bog i Marija su s Vama, čega se bojite?* Otac Ante Antić. Preuzeto 1. kolovoza 2024, s <https://www.otacanteantic.com/bog-i-marija-su-s-vama-cega-se-bojite/>

vjernike da se ne povuku u trenutcima poteškoća. Marija, kao pomoćnica u vjeri, predstavlja snagu i potporu koja omogućuje vjernicima da ustraju i ostanu vjerni svojim duhovnim ciljevima i službi. Ona je uzor i zaštitnica koja vodi i podupire kroz izazove vjerskog života.

Fra Ante opisuje vjeru kao „*življu, jaču, nadmoćniju, svrhunaravnu, božansku i onu koja sve pobjeđuje*“, a Marija igra ključnu ulogu u održavanju te vjere. Kao Majka Božja i posrednica, ona pomaže vjernicima da razumiju i dožive božansku snagu njihove vjere. Kroz njezinu zaštitu i vodstvo, vjernici se mogu osjećati osnaženi i sposobni za suočavanje s bilo kojim izazovima.

On potiče vjernike da „*neustrašivo i odvažno stupaju svojim započetim putem*“, uz Mariju, kao pomoćnicu u vjeri, koja pruža hrabrost i sigurnost. Njezino vodstvo i zaštita omogućuju vjernicima da budu hrabri u svojoj vjeri i apostolatu, pomažući im da se suoče s preprekama i da nastave s misijom koju su započeli.

Također, on potiče vjernike da „*proslave Gospodina, Njegovu Majku i da ispunite svetu volju Božju*“. Marija kao pomoćnica u vjeri pomaže vjernicima da ostanu usmjereni na svoje duhovne ciljeve i da ispunjavaju Božju volju. Njezina prisutnost i vodstvo pomažu vjernicima da u svojim životima i djelima odražavaju ljubav i službu prema Bogu.

2.3. Marija kao primjer ljubavi prema bližnjemu

Marija, majka Isusova, često se prikazuje u katoličkoj tradiciji kao uzor ljubavi prema bližnjemu. Jedan od najjasnijih primjera Marijine ljubavi prema bližnjemu nalazi se u njezinoj spremnosti da služi drugima. Ovo je osobito vidljivo u njezinoj posjeti rođakinji Elizabeti. Kada je saznala da je Elizabeta, koja je bila u visokoj dobi, trudna s Ivanom Krstiteljem, Marija nije oklijevala pružiti pomoć i podršku. Njezina odlazak u brdsku regiju, kako je opisano u Evandjelju po Luki (Lk 1,39-56), ukazuje na njezinu nesebičnu ljubav i brigu. Marija se ne samo da je posvetila fizičkoj pomoći, već je i pružila duhovnu utjehu svojoj rođakinji. Kao majka i posrednica, Marija nadahnjuje vjernike da slijede njezin primjer u svakodnevnom životu, pružajući ljubav, brigu i služenje drugima.

Antić je imao duboka i specifična viđenja o Mariji koja naglašavaju njezinu ulogu kao primjera ljubavi prema bližnjemu. Kroz svoja viđenja i duhovne poruke, on je isticao Marijinu ljubav, brigu i služenje drugima kao ključne aspekte njezine duhovne uloge.

„Ti ćeš pustiti sebe i ostavit ćeš svoju ljubav, a obući ćeš se u ljubav Marijinu. Slijedit ćeš milost, a ne narav, gledat ćeš na krepost, a ne na se ili – svoju sklonost. Imat ćeš u duši i srcu Mariju, a ne sebe. Tada će Ona ovladati u tebi, a sve drugo će pokorno slušati.

*Dok ti ovo pripominjem, ujedno molim Božansko Srce preko Neoskrvnjene Majke da te pretvori u novog čovjeka i da Duh Sveti po Mariji spusti na te svoje svete darove, koji će te osposobiti i učiniti da postaneš duhovan i svet“.*³⁰

Ovaj tekst se može se interpretirati i kao snažan poziv na življenje ljubavi prema bližnjemu kroz primjer Marije. On piše: „*Ti ćeš pustiti sebe i ostavit ćeš svoju ljubav, a obući ćeš se u ljubav Marijinu.*“ Ovaj dio implicira da je ključno za vjernika da se odrekne vlastitih sebičnih interesa i sklonosti te da se usredotoči na ljubav prema drugima prema primjeru Marije. Marija se prikazuje kao savršeni primjer ljubavi koja nije usmjerena na sebe, već na služenje i brigu za druge.

„*Slijedit ćeš milost, a ne narav*“ naglašava važnost usklađivanja s božanskim milosrđem i krepostima koje Marija utjelovljuje, umjesto vođenja vlastitim prirodnim sklonostima ili egoističnim motivima. Fra Ante piše da će vjernik „*gledati na krepost, a ne na se ili – svoju sklonost*“, a ova krepost, ili moralne vrline, predstavljaju način na koji se Marijina ljubav manifestira prema drugima.

„*Imat ćeš u duši i srcu Mariju, a ne sebe*“, „*Tada će Ona ovladati u tebi, a sve drugo će pokorno slušati*“ sugerira da bi vjernik trebao imati Mariju kao uzor i inspiraciju u svom srcu i duši, što mu pomaže da usmjeri svoje postupke i misli prema službi i ljubavi prema drugima.

Fra Ante također moli „*Božansko Srce preko Neoskrvnjene Majke da te pretvori u novog čovjeka*“, čime naglašava nadu da će vjernik, kroz Marijin primjer i pomoć, postati duhovno obogaćen i sposoban za ljubav i službu prema drugima. Darovi Duha Svetoga, koje Marija posreduje, omogućavaju vjerniku da postane „*duhovan i svet*“, što uključuje sposobnost izražavanja ljubavi prema bližnjemu na najuzvišeniji način.

2.4. Apostol Marijina štovanja

Fra Ante Antić se osjećao duboko zaštićen pod okriljem Djevice Marije, smatrajući je svojom sigurnom zaštitnicom.

³⁰Fra Ante Antić. (1934, 23. srpnja). *Ti ćeš pustiti sebe i ostavit ćeš svoju ljubav, a obući ćeš se u ljubav Marijinu...* Otac Ante Antić. Preuzeto 1. kolovoza 2024. , s <https://www.otacanteantic.com/fra-ante-nam-govori/page/12/>

Uvijek je naglašavao da je potpuno posvećen Mariji, što je reflektirano u njegovom odgoju i obrazovanju u pobožnoj sredini koja je častila Mariju. Čak je u svojim prvotnim zavjetima uzeo ime Marija kao izraz svoje predanosti. Svoju duhovnu posvećenost i odgojni rad također je usmjerio prema Mariji, posvetivši joj sve aspekte svog života. Fra Ante je neprekidno preporučivao Mariju svojoj duhovnoj djeci i poticao ih na pobožnost prema njoj. U njegovim pismima rijetko se može pronaći poruka u kojoj ne bi naglasio važnost pobožnosti prema Mariji i obraćanja njoj u molitvi.

»Volim, ljubim moju Nebesku Majku onako kako je ljubi, voli, poštuje, hoće Isus. Molim i hoću sve raditi s Marijom, u Mariji, za Mariju, i po Mariji. Želim i htio bih da ju svatko ljubi, voli, nasljeđuje, a najviše mi svećenici, redovnici, sve časne sestre i svi kršćani, jer je pravo jedino mi poznajemo. Želio bih da se svi natječemo u hvalama, u slavama, u proslavama, u pobožnosti koja slavi i nasljeđuje našu nebesku Kraljicu i Majku« (AP II/633).³¹

Za o. Antića Marija je gospodarica svih milosti. Svojoj subraći često je savjetovao da budu pobožni prema Mariji.

Fra Karlu Baliću piše (22. 11. 1946.): *»Nek ti Isus, Marija i Crkva budu sve«* (AP I/4,9). *«Svaki dan čitaj i razmišljaj barem 5 minuta o nebeskoj Majci, molim te. Neka je svaki dan 5 minuta o Mariji«* (AP I/4,36). Fra Milanu Mikuliću savjetuje pobožnost Mariji i Presv. Srcu Isusovu (usp. AP I/30,23. 27. 50). U ratnom vihoru (1. 12. 1943.) potiče učiteljicu Katicu Jukić da se moli Gospi za narod i za obraćenje grješnika, jer *»Ona je pobijedila sotonu, grijeh i sva krivovjerstva. Ona će pobijediti i današnje bezboštvo. Uvijek se držimo nje kao svoje Majke; častimo je svetim životom i svetom krunicom. S njom se molimo za se, za svoj narod, za obraćenje grješnika. Širimo njezinu slavu i nastojmo da je svi ljube«* (AP III/13,23). Istoj učiteljici piše 8. 5. 1944.: *»Bog nas kara. Velike su potrebe svete Majke Crkve, sv. Oca Pape, našega naroda i cijeloga svijeta. Treba puno moliti, puno se žrtvovati i pokoru činiti. Gospodin je uvrijeđen. Bezgrješno Srce je Marijino ožalošćeno, poniženo.*

Treba mnogo naknade i zadovoljštine!« (AP III/ 13,26). Antić preporučuje krunicu i prvu subotu i često potiče: da upru pogled u Boga i Blaženu Djevicu.³²

Kršćansko posvećenje predstavlja našu duhovnu povezanost s Bogom kroz Krista. Otac Antić je snažno podržavao ovu ideju i nastojao je osobno živjeti u skladu s Kristom. Njegov cilj bio je dostići što veće suobličenje s Kristom, te je ovu praksu preporučivao i drugima.

³¹ „Sluga Božji dobri otac Antić,“ *Glasilo vicepostulature sluga Božjeg fra Ante Antića* 45, br. 1-2 (2015): 157-158, dostupno na https://franjevci-split.hr/izdavastvo/ante_antic/DOA/DOA_1-2_2015.pdf.

³²Ibid.

»Morate biti Isus! To od Vas traži duhovni otac i takvu Vas želi uvijek vidjeti i primati. Da to postanete, svaki dan učite u školi Bl. Dj. Marije poznavati, ljubiti i nasljedovati Spasitelja Isusa. Od Marije se učite spoznavati Božanska Srce Isusovo i vršiti solidne kreposti kojima ćete što sličniji biti Božanskom Zaručniku. Vaš ideal: biti što sličnija, što savršenija slika samoga Isusa. Za to molim svaki dan sa svom ljubavlju Božanskog Srca Isusova i Bezgrješnog Srca Marijina« (AP II/43,9).³³

Fra Ante Antić se ističe svojim karakterističnim pristupom duhovnom vođenju, koji je jednostavan, jasan i odlučan. Njegov način praćenja i usmjeravanja drugih zrači osobnom vjerom i dubokom povezanošću s Gospodinom. Antić također naglašava važnost pobožnosti prema Blaženoj Djevici Mariji, gledajući je kao najuzorniji primjer. On potiče svoje duhovne potomke da u svakodnevnom životu neprestano traže Božju volju i budu svjetlo i svjedoci u svijetu. U svojem vođenju ističe značaj čvrstog duhovnog opredjeljenja, s obzirom na to da duhovni usponi i različite poteškoće dolaze i prolaze, a stabilna predanost Bogu ostaje ključna.

»Dragi moj brate! Ti znaš, da sam Tebe i Tvoju braću za sve vrijeme Vaše pripreve za uzvišeno redovničko i svećeničko zvanje čuvao pod okriljem Presvete Djevice Marije, pa je sasvim razumljivo, da o velikim Marijinim svetkovinama posebno mislim na svakoga od vas i na Tebe. Kao dokaz svoga sjećanja šaljem Ti sugestiju za propovijed o blagdanu Marijina Navještenja, a ovo moje pismo neka bude moj pohod Tebi, Tvojoj svećeničkoj duši i Tvome radu u Gospodnjoj službi. Htio bih Te sasvim intimno zapitati, osjećaš li živo u svojoj idealnoj duši, koliko Ti je dobar Bog, kad Te je odlikovao darom uzvišenoga svećeničkog poziva? Jesi li Mu od srca zahvalan? Molim Nebesku Majku, da osvježi u Tvojoj duši svijest o Tvom dostojanstvu i Tvojoj dužnosti, da Mu odgovoriš svojim solidnim duhovnim životom. Ne žali žrtve, da održiš svoj sveti ponos. Biti izgrađen karakter i jaka svećenička osobnost, kako ju je sam Isus ocrtao.

Prolazi svijetom kao drugi Krist čineći svima dobro, dijeli dušama pobožno i oduševljeno Kruh života i kruh Isusove nauke. A što je najvažnije, budi svjetlo svojim dobrim primjerom«. AP I/28, 4a³⁴

U ovom pismu, fra Ante Antić pokazuje koliko je duboko posvećen Djevici Mariji i koliko je važna za njegov duhovni život. On ističe da je tijekom pripreme za svećeničko zvanje sve svoje učenike držao pod Marijinim okriljem. Fra Ante također ohrabruje svećenike da svoju duhovnu predanost izraze kroz život u skladu s Kristom, uz Marijinu pomoć. Pismo pokazuje kako preporučuje Marijinu pobožnost kao sredstvo za jačanje veze s Bogom, naglašavajući da kroz Marijinu zaštitu i vodstvo, svećenici mogu bolje služiti i živjeti svoju vjeru.

³³Ibid.

³⁴Ibid.

Fra Ante je svoju duhovnost temeljio na kristocentrizmu, što znači da je Krist bio središte njegovog života. Međutim, Antić je smatrao da Krista ne možemo odvojiti od njegove Majke, Djevice Marije. Za njega je bilo neodvojivo voljeti Krista i istovremeno biti odan Mariji.

Antić nije mogao zamisliti duhovni život bez Euharistijskog Isusa i Marije. Kontinuirano je molio krunicu i poticao druge da se upuste u tu praksu, bilo pojedinačno ili u zajednicama. Marija je za njega bila ključna figura, vodič i svjetionik u njegovom životu i apostolatu. Ipak, uvijek je naglašavao da je Marija sredstvo koje vodi do Krista, središta njegove vjere i službe kao svećenika.

U jednom pismu potiče jednu žensku osobu: »*Biti prava sestra Marijina. Posebno nasljedovati Mariju, biti ponizna službenica Gospodnja poput Marije i biti s Marijom ispod križa ustrajna u trpljenju i svladavanju same sebe*« (AP II/16, 3).³⁵

Mariju je posebno slavio u marijanskim mjesecima svibnju i listopadu. Druge je poticao: »*Sve radite u Mariji, s Marijom, za Mariju i po Mariji*« (AP II/19, 5).³⁶

»*Počeli smo lijepi i divni mjesec posvećen nesoj nebeskoj Kraljici. Sveti budite, da Joj budete slični i da se Marija u Vama, po Vama proslavi. Sveti budite i neka se Marija u Vama i po Vama odrazuje, pokazuje svagdje gdje vas zove dužnost i sveta volja Božja! Sveti budite, jer aka to ne postanete, niste ispunili svoju temeljnu dužnost! Vi vrlo dobro znate što Vam je činiti da postanete sveti: vršite sv. Pravila iz ljubavi i kao svetu volju Božju.*

To je najprvo i najglavnije. Da savjesno i sveto izvršite svako sveto pravilo, najviše će vam pomoći ljubav prema križu« (PISMO 11/43,24).³⁷

Otac Antić je usklađen s duhovnim i pobožnim tokovima svog vremena, osobito s onima unutar franjevačkog reda, koji su duboko usmjereni na Mariju. Dok je kristocentrizam srce franjevačke teologije, Marija predstavlja vrhunac tog usmjerenja. Stoga je Sluga Božji smatrao Mariju najbržim i najsigurnijim putem do Isusa, te najboljim primjerom predanosti i služenja Kristu. Ona mu pokazuje kako treba služiti Isusu kroz molitvu i svakodnevnu poniznost.

Fra Stjepan Čovo na sljedeći način sažeto iznosi sadržaje Marijna štovanja koje je Antić osobno prakticirao i u pismima preporučivao vjernicima: ponajprije, dnevno moljenje *krunice* koja je za njega bila škola svetosti; zatim, na tragu franjevačke marijanske baštine i ljubavi prema Bezgrešnom Zečeću, poticao je na štovanje *Bezgrešnog i prečistog srca Marijina*; u

³⁵Ibid.

³⁶Ibid.

³⁷„Dobri Otac Antić,“ *Glasilno Vicepostulature sluga Božjeg o. Ante Antića* 23, br. 3 (1993): 87, dostupno na file:///C:/Users/HP/Downloads/Dobri-otac-Antic-3-1993-min_240814_000814.pdf.

svojim pismima širio je *pravu pobožnost* oslanjajući se na knjigu sv. Ljudevita Grigniona de Montforta; *liturgijska godina s Marijinim blagdanima* bila mu je prigoda da u pismima govori o Mariji; *Marijanska godina* 1954. i 1958. našla je veliki odjek u njegovim pismima; *mjesec svibanj* mu je prigoda da potakne širenje marijanske pobožnosti.³⁸

2. VREDNOVANJE MARIOLOGIJE FRA ANTE ANTIĆA U SVJETLU PREDKONCILSKE TEOLOGIJE

Mariologija, govor o Mariji, majci Isusovoj, predstavlja nezaobilazni aspekt teološkog razmišljanja unutar Katoličke crkve.

Podatci o Mariji nalaze se u novozavjetnim Evanđeljima i Djelima apostolskim, a te prilično oskudne podatke nadopunjuju apokrifni kršćanski spisi: Jakovljevo protoevanđelje (II. st.), Pseudomatejevo evanđelje (V–VI. st.), Knjiga o preminuću Bogorodice (III. st.), Arapsko evanđelje o djetinjstvu Isusovu (VI. st.), Evanđelje o rođenju Blažene Djevice (IX. st.).

Ranokršćanski pisci (crkveni oci) i srednjovjekovna egzegeza tumače pojedina mjesta u Starome zavjetu kao navještaje ili proroštva o Majci Božjoj.

Od IV. st. uspostavlja se nauk i dogma o Mariji kao Bogorodici ili Majci Božjoj, a tada nastaje i mariologija, teološka disciplina o Mariji.³⁹

Predkoncilska teologija, koja se proteže od ranog kršćanstva do Drugoga vatikanskog koncila (1962-1965.), oblikovana je specifičnim povijesnim i kulturnim okolnostima. U ovom razdoblju, mariologija je bila usredotočena poglavito na dogmatsku tvrdnju o *Mariji Bogorodici* na koncilu u Efezu 431., jer poslije Efeškog sabora počinje procvat kršćanske pobožnosti prema Mariji. U srednjem vijeku rasprave se vodde oko Marijina *bezgrješnog začeca*, dok se 17. stoljeće smatra osobitom stoljećem pobožnosti prema Mariji. Veliki širitelji marijanske pobožnosti jesu sveci: Ivan Eudes (1680.), Ljudevit Grignon de Montfort (1716.) i Alfons de Liguori (1787.), koji je napisao najtraženiju marijansku knjigu svih vremena „*Marijina odličja*“ (1750.). Konačno slijede dvije dogme: papa Pio IX. proglašava dogmu o *Bezgrešnom začecu* BDM (1854.), a papa Pio XII. dogmu o *Marijinu uznesenju* (1950.).⁴⁰

³⁸ Usp. Fra Stjepan Čovo, *Marija u životu Oca Antića*, str. 93-100.

³⁹ *Marija*, sv.. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 5.8.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/marija-sv>>.

⁴⁰ Usp. Vlado Košić, *Marija, Majka Sina Božjega*, 7-9.

3.1. Predkoncilska teologija i mariologija

Predkoncilska mariologija bila je oblikovana specifičnim teološkim i pobožnim naglasima koji su oblikovali katoličko razumijevanje Marije kao Majke Božje i njezinog mjesta u ekonomiji spasenja. Ova periodična teologija posvetila je značajnu pažnju Marijinoj ulozi, privilegijama i kultu, naglašavajući njezinu izuzetnu poziciju unutar crkvene doktrine.

Katolička je crkva o Mariji proglasila četiri dogme: Marijino Bogomajčinstvo (Majka Božja, Bogorodica) na ekumenskom koncilu 431. u Efezu, Marijino trajno djevičanstvo na Drugome carigradskom koncilu 553., Bezgrješno začeće proglasio je 1854. papa Pio IX., te Marijino uznesenje Pio XII. 1950. god. (posljednja dogma proglašena u Katoličkoj crkvi).⁴¹

Katolici o njoj vjeruju da je ona kao majka Spasitelja Isusa Krista – Majka Božja; da je iako majka – djevica prije poroda, u porodu i nakon poroda; da je bila izuzeta od istočnoga grijeha s kojim smo svi začeti i rođeni i da nije počinila osobnoga grijeha; da je po svršetku zemaljskoga života ne čekajući buduće uskrsnuće od mrtvih kao mi ostali, tijelom i dušom već proslavljena u Nebu.⁴²

Jedan od ključnih aspekata predkoncilske mariologije bila je duboka usmjerenost na Marijine privilegije. Posebno su, dakle, isticane dogme o Bezgrešnom začeću i Uznesenju. Učenje o Bezgrešnom začeću Marije, prema kojem je ona začeta bez istočnoga grijeha, predstavljalo je temeljni stup u razumijevanju njezina svetosti i iznimne pripremljenosti za prihvaćanje Božjeg sina. S druge strane, dogma o Uznesenju, koja tvrdi da je Marija tjelesno uznesena u nebesku slavu, dodatno je potvrđivala njezin poseban status u božanskom planu. Ove dogme nisu samo odražavale njezinu iznimnost, već su također služile kao poticaj za dublje razmišljanje o njezinoj ulozi u spasenju čovječanstva.

Pored toga, predkoncilska teologija snažno je naglašavala Marijino vječno djevičanstvo. Učenje o njezinom trajnom djevičanstvu, koje se odnosilo na Marijinu čistoću prije, tijekom i nakon porođaja, bilo je duboko ukorijenjeno u teološkom razmišljanju tog vremena. Ovo učenje je isticalo Marijinu potpunu posvećenost Božjoj volji i njezinu iznimnu čistoću kao temelj njezine posebne uloge u spasenju.

Marijina uloga u spasenju često je shvaćena kao suotkupiteljska. U predkoncilskom razumijevanju, Marija se smatrala ključnom suradnicom Božjeg plana spasenja. Njezina suradnja s Božjom voljom bila je viđena kao bitna za ostvarenje spasenja čovječanstva. Ovo

⁴¹Ibid.

⁴²Usp. Vlado Košić, *Marija, Majka Sina Božjega*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., 21-47.

shvaćanje naglašavalo je Marijin aktivni doprinos u duhovnom spasenju, ne samo kao majke, već i kao suradnice u božanskom djelovanju.

Pobožnost prema Mariji bila je izrazito prisutna i u svakodnevnom životu vjernika. Razne marijanske pobožnosti, uključujući krunicu, litanije i druge devocije, bile su široko prihvaćene i duboko cijenjene. Ove pobožnosti služile su kao sredstvo za jačanje duhovne povezanosti s Marijom, koja je viđena kao posrednica i zaštitnica vjernika. Praksa molitvi i devocija usmjerenih prema Mariji reflektirala je snažnu pobožnost i uvjerenje u njezinu zaštitu i pomoć.

Ova predkoncilska mariologija pružila je čvrstu osnovu za razumijevanje Marijine uloge i statusa u katoličkoj tradiciji, te je postavila temelje za kasnija teološka razmatranja i razvoj tijekom i nakon II. vatikanskog koncila.

Dolaskom Drugog vatikanskog sabora postavilo se važno pitanje u kojem dokumentu bi trebalo obraditi ulogu Marije: da li je uključiti u Konstituciju o Crkvi u sebi, poznatu kao *Lumen gentium*, gdje se Marija prikazuje kao slika Crkve, što su u svojim spisima isticali crkveni oci poput Ambrozija, ili je treba obuhvatiti u nekom drugom koncilskom dokumentu. Na kraju je provedeno glasovanje o tome hoće li Marija biti uključena u *Lumen gentium* ili ne. Rezultati su pokazali da je 1.114 koncilskih otaca podržalo tu opciju, dok je 1.074 bilo protiv.

Na Drugom vatikanskom saboru ipak su se složili da Marija treba ući u Konstituciju o crkvi u sebi (*Lumen gentium*), a Mariju se definiralo kao "Majku Crkve", ali je Koncil u mnogo čemu ostao nedorečen i nije pojasnio mnoge aspekte Marijine uloge u povijesti spasenja. Nakon Koncila Marija je opet ostala u određenoj sjeni kada je riječ o marijanskim teološkim studijima i autentičnoj marijanskoj pobožnosti.⁴³

Papa Pavao VI. u pobudnici "Marialis cultus" (2.2.1974.) upozorava na devijacije u Marijanskoj pobožnosti i traži od teologa da se više zauzmu na studiju mariologije.⁴⁴

3.2. Pobožnost i predanost Mariji

Fra Ante Antić je svojim radom značajno utjecao na razumijevanje marijanskih dogmi u razdoblju predkoncilske teologije. Mariologija fra Ante Antića nudi dubok i utjecajan uvid u razumijevanje Marije, koji je usklađen s predkoncilskim teološkim stavovima. Njegov život i djelo, oblikovani su dubokom pobožnošću i predanošću Mariji.

⁴³„Marija u štovanju Crkve – Povijesni pregled," Preuzeto 1. kolovoza 2024., s: <https://gospicko-senjska-biskupija.hr/provijedi-poslanice/poruka/marija-u-stovanju-crkve--povijesni-pregled>

⁴⁴Ibid.

Kada je bio mlad, Gospa mu je bila uzor i podrška, a s vremenom je to divljenje preraslo u duboku i trajnu ljubav i odanost. Vjerovao je da bez Marije nema spasenja, jer tko voli Gospu, mora voljeti i Isusa, a tko voli Isusa, ne može zanemariti spasenje. Svima koje je poznao i s kojima je dolazio u kontakt, predstavljao je Gospin lik i njezine vrline.

On je od djetinjstva pa sve do smrti bio vjerni štovatelj Blažene Djevice Marije. Na zavjetima, uz ime Ante, uzeo je i ime Marija. Sav je odan blaženoj Djevici Mariji. U jednom zapisu je napisao sljedeće: “Volim, ljubim svoju nebesku Majku onako kako je ljubi, voli, poštuje i hoće Isus. Molim i hoću sve raditi s Marijom, u Mariji, za Mariju, po Mariji“.⁴⁵

Veći dio svog života proveo je u blizini Gospinih svetišta. Za njega, pobožnost prema Majci Božjoj bila je ključna za duhovni napredak.

Duboko je vjerovao, iz vlastitog iskustva, da oni koje Ona zaštiti, brže i sigurnije napreduju u kreposti. Tijekom duhovnog rasta i sazrijevanja, Majka Božja bila je u središtu njegovog života, od koje je očekivao pomoć i milosti. Mladost je proveo pod okriljem čudotvorne Gospe Sinjske i Gospe Visovačke, dok je odraslost proživljavao u blizini Bezgrešne Djevice u Makarskoj, a zrelost pod zaštitom Majke Božje Lurdske u Zagrebu.

Fra Ante Antić pokazuje duboku i neupitnu predanost Mariji, koju je intenzivno prakticirao kroz molitvu i duhovni život. Njegova pobožnost nije bila samo formalna, već je uključivala svakodnevne činove klanjanja i zahvaljivanja, koji su oblikovali njegovu duhovnu praksu. Antić je preporučivao drugima da se potpuno izruče Mariji, vjerujući da je njezina zaštita ključna za duhovni rast i spasenje.

On je tihi, ali ustrajni Marijin apostol svoga doba. Iz promatranja otajstava života blažene Djevice Marije je dobivao snagu za vlastitu svetost. Ono što je sam doživljavao u duhovnoj blizini s Majkom Gospodinovom htio je prenijeti i na druge na razne načine tihog, nečujnog apostolata najprije u svojoj redovničkoj zajednici, a posebno među bogoslovima koje je odgajao.⁴⁶

Antićevo uvjerenje da „bez Marije nema spasenja“ jasno pokazuje njegovo vjerovanje u Marijinu ulogu kao posrednice milosti. Ovaj stav je usklađen s predkoncilskim učenjima koja ističu Mariju kao ključnu u ostvarivanju Božje milosti i spasenja. On vidi Mariju kao neophodnu za duhovni život i vjeruje da ljubav prema Mariji vodi ljubavi prema Kristu, čime se osigurava spasenje.

⁴⁵Stjepan Čovo, Marija u životu oca Antića, u: *Antićeva baština u duhovnoj obnovi Hrvatske*, Znanstveni zbor, Split, 1993., str. 85.

⁴⁶Ibid, str. 91.

Fra Ante naglašava važnost Marije kao vodiča u svakodnevnom životu vjernika. Njegova preporuka da „ne poduzimate ništa bez Marije“ odražava duboku vjeru u njezinu ulogu kao pomoćnice i vodiča. Ova praksa pokazuje kako je Antić integrirao Mariju u svoje vlastito duhovno putovanje i kako je želio da drugi slijede njezin primjer.

Njegovo poštovanje prema Mariji, koje se razvijalo iz mladenačkog uzora u stalni plamen ljubavi i odanosti, odražava predkoncilski naglasak na Marijinoj vrhunskoj kreposti. On vjeruje da je Marija model vrline i ljubavi, što pomaže vjernicima da napreduju u svom duhovnom životu.

Fra Ante je svoj život posvetio boravku u blizini različitih Marijinih svetišta, što ukazuje na značaj Marije u njegovom duhovnom razvoju. Njegova iskustva u prisustvu Gospinih svetišta – poput Gospe Sinjske, Gospe Visovačke, Bezgrešne Djevice u Makarskoj i Majke Božje Lurdske u Zagrebu – pokazuje kako je pobožnost prema Mariji bila integralni dio njegova duhovnog puta.

Antićeva uvjerenja da Marija pruža sigurnost i brzi napredak na putu kreposti potvrđuju njegovu vjeru u njezinu sposobnost da vodi i podržava vjernike. Kroz osobno iskustvo, Antić je vjerovao da Marijina zaštita osigurava uspjeh na duhovnom putu, što se uklapa u predkoncilski pogled na Mariju kao ključnu pomoćnicu u duhovnom životu.

Antić je svoja iskustva i pobožnosti usmjerio prema Marijinoj zaštiti, što mu je omogućilo da u svom duhovnom razvoju ostane usmjeren na nju. Ovo pokazuje kako je Antićova mariologija bila usklađena s predkoncilskim naglaskom na Mariji kao središnjoj figuri u životu vjernika.

Fra Ante je bio duboko posvećen mariološkom učenju, što se jasno odražava u njegovim pismima. Ovi primjeri, odnosno pisma upućena Šimi Atlagiću i Marici Baturić, pružaju uvid u Antićev mariološki stav i teološke poglede u kontekstu predkoncilске teologije.

(...) Ljubite neb. Majku i nasljedujte njezinu poslušnost, sabranost i molitvu. Uvijek budite zaposleni i vrlo radini i spremni na svaku žrtvu. Rado primajte opomene, savjete, ukore i poniženja iz (ljubavi) prema Isusu. Predajem Vas Isusu, Mariji, sv. Josipu i sv. O. Benediktu. Neka vas oni blagoslove, Čuvaju i vode! To Vam želi i prosi uz sv. blagoslov nevrijedni i bezkorisni sluga u Gospodinu.⁴⁷

(...) Vjerni budite Gospodinu. Svagdje širite dobri miris Krista. Molite za me, da me Gospodin sasvim posjeduje u Duhu Svetom i da uvijek budem u Njegovu Bož. Srcu. Ako On

⁴⁷Fra Ante Antić, pismo Šimi Atlagiću, Zagreb, 18. II. 1947., u: Lorena Lalić, Život i djelo sluge Božjega o. fra Ante Antića, str. 36.

*dade, pisat ću Vam brzo. Ljubite neb. Majku. U svemu ostanite ponizni, jako mirni, ustrpljivi, pouzdani i uvijek sjedinjeni s Bož. Zaručnikom.*⁴⁸

Tako u pismu Šimi Atlagić, Antić upućuje svoje duhovne savjete i blagoslove, naglašavajući važnost ljubavi prema "nebeskoj Majci" i tražeći od svojih duhovnih sinova da naslijede njezinu poslušnost, sabranost i molitvu. Antićev naglasak na "nebeskoj Majci" i vrlinama koje treba nasljedovati od nje osvetljava njegovu duboku predanost mariološkom pogledu na život i duhovnu praksu.

U predkoncilskom kontekstu, ovo odražava teološki naglasak na Mariji kao modelu savršenog kršćanskog života, što je bilo značajno u katoličkoj teologiji tog vremena.

U pismu Marici Baturić, Antić opet naglašava važnost ljubavi prema "nebeskoj Majci", savjetujući poniznost, mirnoću i ustrajnost. Antićev naglasak na mariološkim vrlinama, kao što su poniznost i mirnoća u svakodnevnom životu, jasno oslikava predkoncilski pogled na Mariju kao uzor i vodiča u duhovnom životu.

Antićeva teologija i u ovim pismima ukazuje na duboku povezanost između mariologije i svakodnevnog kršćanskog života, što je bilo ključno u predkoncilskom razdoblju. Njegovi savjeti i naglasci na duhovnoj disciplini i ljubavi prema Mariji odražavaju vrijednosti i stavove tog vremena, koji su usmjeravali kršćane ka većoj svetosti i duhovnom napretku kroz marijanske ideale.

Fra Ante je svojim životom i djelom potvrdio predkoncilsko shvaćanje Marije kao posrednice milosti, pomoćnice u vjeri i uzora ljubavi prema bližnjemu. Njegovo razumijevanje Marije kao ključne figure u duhovnom životu vjernika, kroz molitvu i posvećenost, pruža uvid u to kako se predkoncilski teološki stavovi mogu manifestirati u stvarnom životu vjernika.

Tako je i sam fra Ante Antić, svojim primjerom i teološkim uvjerenjima, utjelovio predkoncilski pogled na Mariju, naglašavajući njezinu neprocjenjivu ulogu u duhovnom životu i njezin utjecaj na razvoj vjerničkog života.

3.3. Mariju treba štovati

U radu Ane Biočić i Ive Mršić Felbar, "Ivan Bujanović (1852. – 1927.) – profesor Bogoslovnog fakulteta, rektor Sveučilišta u Zagrebu i autor prvoga mariološkog priručnika na

⁴⁸Fra Ante Antić, pismo Marici Baturić, Zagreb, 27. I. 1948., u: Lorena Lalić, Život i djelo sluge Božjega o. fra Ante Antića, str. 36.

hrvatskom jeziku", imamo priliku sveobuhvatno upoznati život i djelo Ivana Bujanovića, istaknutog teologa i pedagoga. Poseban fokus rada je na Bujanovićevom djelu *Mariologija*, prvom udžbeniku mariologije napisanom na hrvatskom jeziku, koji je služio kao važan izvor za studente. U svojoj mariologiji, Bujanović potvrđuje sve marijanske dogme i ispravno pozicionira Marijinu ulogu u povijesti spasenja, nazivajući je Posrednicom (Mediatrix).

Bujanović je bio suvremenik fra Antića, a njegovo djelo također pokazuje kako je mariologija bila oblikovana i razvijena u tom vremenskom razdoblju. Bujanović je, kao i fra Ante Antić, imao duboku posvećenost mariologiji i sličnu težnju da integrira marijanske dogme u duhovni život.

Oba teologa doprinose razumijevanju Marijine uloge u katoličkom učenju i duhovnoj praksi, a njihova djela predstavljaju značajan deo mariološke tradicije u tom periodu.

Štovanje koje se iskazuje Majci Božji naziva se hiperdulijsko (*cultus hyperduliae*), za razliku od onoga dulijskoga (*cultus duliae*), koje se iskazuje svecima. I premda zbog obilja milosti i dostojanstva sve nadilazi, Mariju se ne može štovati kao Boga, štoviše, to bi bilo krivovjerje, poučava Bujanović.

Za Mariju su rezervirani najljepši naslovi (vrela milosti, vratak milosrđa, ogledalo pravde...), slike (raj, škrinja zavjetna, ljestve Jakovljeve, toranj Davidov...) i imena (ruža Jerihonska, prijestolje mudrosti, zvijezda mora...), čime je, ističe Bujanović, više nego očito ispunjenje proročanstva Bogorodičina: »Odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom!« (Lk 1,48).⁴⁹

Bujanović piše da se »nijedna ljubav materinska na zemlji ne može isporučiti s ljubavi Marijinom« i ona prati svojega Sina na putu ljubavi i žrtve. Tumači dalje kako katolici nazivaju Mariju svojom Odvjetnicom i Posrednicom, ne kako bi Isusa uvrijedili, nego, premda dobro znaju da je on jedini Posrednik, što iz njezina bogomajčinstva izvire dostojanstvo i sigurnost njezina posredništva. Bujanović na više mjesta ističe kako je Marija uistinu puna milosti jer je njezin slučaj jedinstven po obilju darovane milosti i dostojanstva, kojima ona nadvisuje i anđele i svece.⁵⁰

I, na koncu, osvrnut ćemo se na rad Nikole Sertića "Marija i II. Vatikanski koncil", u kojem analizira kako je II. Vatikanski koncil (1962-1965.) utjecao na mariološku teologiju i razumijevanje uloge Marije u Katoličkoj crkvi. Sertić istražuje ključne dokumente i odluke

⁴⁹Ana Biočić i Iva Mršić Felbar, "Ivan Bujanović (1852. – 1927.) – profesor Bogoslovnog fakulteta, rektor Sveučilišta u Zagrebu i autor prvoga mariološkog priručnika na hrvatskom jeziku", *Bogoslovska smotra*, 86 (2016) 2, str. 379–406.

⁵⁰Ibid.

koncila koje se odnose na Mariju, s posebnim naglaskom na dogmatske izjave i teološke smjernice koje su oblikovale službeno crkveno učenje o Blaženoj Djevici Mariji. Rad također razmatra kako su se mariološki stavovi razvijali kroz koncilsku raspravu i koje su promjene uvedene u odnosu na prethodnu teologiju i praksu.

Među ostalim, naglašena je uloga Marije u Crkvi. Naime, prije Koncila je Marija često bila shvaćena kao uzor svetosti i majka Crkve, ali njezina uloga u svakodnevnom životu Crkve nije bila jasno definirana. Koncil je formalno naglasio Marijinu ulogu kao Majku Crkve i njenu prisutnost i djelovanje unutar Crkve, što je imalo značajan utjecaj na pobožnost i teološku refleksiju.

Po završetku Koncila, papa Pavao VI. službeno je proglasio Majkom Crkve. Ovaj naslov ne samo da priznaje njezinu majčinsku ulogu u odnosu na Krista, već i ulogu koju ima u duhovnom životu i rastu Crkve.

Odluka da se Marija nazove Majkom Crkve temelji se na njenom sudjelovanju u Kristovom djelu spasenja i njezinoj kontinuiranoj prisutnosti u životu vjernika.

Ovaj naslov naglašava Marijinu ulogu u duhovnom životu Crkve kao majku svih vjernika, koja svojim primjerom i posredovanjem pomaže u oblikovanju Crkve.⁵¹

Fra Ante Antić, kao teolog predkoncilskog razdoblja, značajno je pridavao važnost Mariji u svojoj mariološkoj teologiji, ističući njezinu ulogu kao Posrednice i pobožnosti prema njoj. Nakon II. Vatikanskog koncila, kada je Marija službeno proglašena Majkom Crkve, teološki naglasak se pomaknuo prema razumijevanju Marije kao Majke svih vjernika i ključne figure u duhovnom životu Crkve. Iako naziv i uloga Marije kao Posrednice nisu značajno promijenjeni, Drugi vatikanski koncil je dao jasniji kontekst u kojem je Marijina uloga smještena unutar Kristovog posredovanja.

Vidimo da je štovanje Marije, kako ga je zastupao Antić, nastavilo imati dubok utjecaj i nakon Drugog vatikanskog koncila. On je svojim duhovnim poticajima značajno doprinio razumijevanju Marijine uloge u teološkom okviru predkoncilskog razdoblja, naglašavajući njezinu funkciju kao Posrednice i majke vjernika.

Danas, štovanje Marije nastavlja biti duboko prisutno u kršćanskom životu, utemeljeno na naslijeđu koje su ostavili teolozi i duhovni pisci poput Antića. Marijina uloga u Crkvi, kao Majke Crkve i Posrednice, i dalje se slavi i produbljuje kroz pobožnost, liturgiju i teološke rasprave.

⁵¹Nikola Sertić, "Marija i II. Vatikanski koncil", *Bogoslovska smotra*, 86 (2016) 2, 379–406, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/394060>.

Ovo pokazuje trajnu relevantnost i duboku povezanost između predkoncilskih i postkoncilskih učenja, kao i kontinuitet u štovanju Marije kroz povijest Crkve.

ZAKLJUČAK

Fra Ante Antić je bio istaknuti franjevački redovnik poznat po svojoj posvećenosti duhovnom odgoju i obrazovanju. Tijekom svog života, fra Ante je značajno pridonio obrazovanju i odgoju mladih, što je odražavalo njegovu duboku predanost vjeri i franjevačkom redu.

U ovom radu istražili smo život i djelo fra Ante Antića, ističući njegove ključne uloge kao odgojitelja, ispovjednika i duhovnog vođe. Njegova predanost obrazovanju i duhovnom vodstvu, osobito kroz sakrament ispovijedi, pokazuje koliko je bio predan oblikovanju duhovnog života i karaktera svojih učenika i zajednice. Antić je bio poznat po svojoj sposobnosti da bude moralni uzor i vođa, te su njegova duhovna snaga i integritet bili ključni za njegovu ulogu u zajednici. Bio je značajan vođa zbog svoje duhovne snage, predanosti obrazovanju, očuvanju kulturnog naslijeđa, te sposobnosti da vodi ljude kroz izazovne situacije. Njegov doprinos zajednici i crkvi ostao je zapamćen kao primjer posvećenosti i liderstva u teškim vremenima.

Analizirajući „Pisma laicima“, vidimo kako je koristio svoje pisane riječi da bi prenosio ključne teološke poruke i poticao pobožnost među laicima. U svojim pismima, Antić posebno ističe Mariju kao posrednicu milosti kako bi laike ohrabrio da se obraćaju Mariji u svojim molitvama i potrebama. Ova uloga Marije odražava Antićevo razumijevanje njezine središnje pozicije u duhovnom životu vjernika. Antićevo poimanje Marije kao pomoćnice u vjeri

naglašava Marijinu ulogu u jačanju i održavanju vjere laika, dok Marijin primjer ljubavi i milosrđa služi kao model za laike u njihovim svakodnevnim odnosima i djelovanjima prema drugima.

Na koncu, vidjeli smo kako je fra Ante Antić, istaknuti franjevački redovnik, ostavio značajan trag u razumijevanju uloge Marije u duhovnom životu vjernika. Njegova predanost duhovnom odgoju i obrazovanju, zajedno s dubokom pobožnošću i predanošću Mariji, oblikovala je njegov teološki rad i utjecaj.

Fra Ante Antić značajno je utjecao na razumijevanje marijanskih dogmi unutar predkoncilske teologije. Njegov rad nudi dubok i utjecajan uvid u razumijevanje Marije, usklađen s predkoncilskim teološkim stavovima. Njegova mariologija ne samo da potvrđuje dogmatske stavove tog razdoblja, već doprinosi njihovom dubljem razumijevanju i primjeni u duhovnom životu, čime je obogatio predkoncilsku mariologiju i pružio značajan doprinos u oblikovanju duhovnog života svojih suvremenika.

BIBLIOGRAFIJA

KNJIGE

Kapitanović, V. (2004). *Kristu suobličen: Život i vrline fra Ante Antića (1893-1965)*. Katolički bogoslovni fakultet - Vicepostulatura, Split-Zagreb.

Tomislav Ivančić, *Otac Ante Antić, ispovjednik i duhovni vođa*, u: o. Vladimir Tadić (ur.), *Karizme, lik idjelo sluga Božjeg o. Ante Antića*, Zagreb, Vicepostulatura sluga Božjega o. Ante Antića, 1990., 120.

Škunca, Bernardin. "O. fra Ante Antić u službi bogoštovlja", u: *Antićeva baština u duhovnoj obnovi Hrvatske*. Znanstveni zbor, Split, 1993., str. 111-123.

Čovo, Stjepan. "Marija u životu oca Antića", u: *Antićeva baština u duhovnoj obnovi Hrvatske*. Znanstveni zbor, Split, 1993., str. 85-103.

Košić, Vlado, Marija, *Majka Sina Božjega*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.

Živko Kustić, *Tješitelj čudotvorni. Životni put časnoga sluga Božjega fra Ante Antića*, Zagreb, 2022.

ČLANCI

Rozić, A. I. (2007). "Sluga Božji o. Ante Antić." *Počeci*, 8(1), 10–23. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/153027> [Pristupljeno: 30. srpnja 2024.].

Ana Biočić i Iva Mršić Felbar, "Ivan Bujanović (1852. – 1927.) – profesor Bogoslovnog fakulteta, rektor Sveučilišta u Zagrebu i autor prvoga mariološkog priručnika na hrvatskom jeziku", *Bogoslovska smotra*, 86 (2016) 2, str. 379–406.

Sertić, Nikola. "Marija i II. Vatikanski koncil". *Bogoslovska smotra*, 86 (2016) 2, str. 379–406. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/394060> [Pristupljeno: 30. srpnja 2024.].

INTERNET IZVORI

Antić, A. (1941). *Blažena Djevica Marija Žalosna*. U *Pisma laicima*. Preuzeto 3. kolovoza 2024, s: <https://udruga-faa.hr/poticajni-tekst-o-ante-antica-blazena-djevica-marija-zalosna/>.

Fra Ante Antić. (1934, 23. srpnja). "Ti ćeš pustiti sebe i ostavit ćeš svoju ljubav, a obući ćeš se u ljubav Marijinu...." *Otac Ante Antić*. Preuzeto 1. kolovoza 2024, s: <https://www.otacanteantic.com/fra-ante-nam-govori/page/12/>.

Fra Ante Antić. (n.d.). "Bog i Marija su s Vama, čega se bojite?". *Otac Ante Antić*. Preuzeto 1. kolovoza 2024, s: <https://www.otacanteantic.com/bog-i-marija-su-s-vama-cega-se-bojite/>.

Marija, sv. (2013–2024). *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Pristupljeno 5. kolovoza 2024. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/marija-sv>.

Marija u štovanju Crkve – Povijesni pregled. (n.d.). Preuzeto 1. kolovoza 2024, s: <https://gospicko-senjska-biskupija.hr/propovijedi-poslanice/poruka/marija-u-stovanju-crkve--povijesni-pregled>. Pristupljeno 6. kolovoza 2024.

Fra Ante Antić, *Sluga Božji o. fra Ante Antić*. Franjevci Split, [online]. Dostupno na: <https://www.franjevci-split.hr/sluga-bozji-o-fra-ante-antic/> [Pristupljeno: 30. srpnja 2024.].

„Dobri Otac Antić,“ *Glasilo Vicepostulature sluge Božjeg o. Ante Antića* 23, br. 3 (1993): 87, dostupno na file:///C:/Users/HP/Downloads/Dobri-otac-Antic-3-1993-min_240814_000814.pdf. Pristupljeno 13. kolovoza 2024.

„Dobri Otac Antić,“ *Glasilo vicepostulature sluge Božjeg fra Ante Antića* 45, br. 1-2 (2015): 157-158, dostupno na https://franjevci-split.hr/izdavastvo/ante_antic/DOA/DOA_1-2_2015.pdf. Pristupljeno 14. kolovoza 2024.

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, _____, kao pristupnik za stjecanje zvanja magistra/magistrice _____, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

SUMMARY

The topic of Marian theology throughout the history of the Catholic Church represents a significant and complex area of theological research. This thesis focuses on a specific aspect of Marian theology through the work of Father Ante Antić, a prominent Franciscan theologian and writer.

The first chapter of the thesis addresses the life and work of Father Ante Antić, examining his roles as an educator, confessor, and leader.

The second chapter is dedicated to the analysis of "Letters to Laypeople" by Father Ante Antić, with a particular emphasis on three key themes: Mary as a mediator of grace, Mary as a helper in faith, and Mary as an example of love for one's neighbor. These themes are explored within the context of Antić's theology, highlighting how his written messages have shaped the understanding of Mary's role in the spiritual life of laypeople.

The third chapter of the thesis compares Father Ante Antić's Mariology with pre-Vatican II theology. Pre-Vatican II Mariology, which developed from early Christianity to the Second Vatican Council (1962-1965), focused on dogmatic assertions about Mary, including her Immaculate Conception, Assumption, and her role in salvation. This theology emphasized Mary's special connection with Christ and her mediation. Through his work, Father Ante Antić

significantly influenced the understanding of these dogmas, offering a profound and impactful interpretation of Marian theology that aligns with pre-Vatican II viewpoints. His deep devotion and dedication to Mary provide a valuable contribution to the understanding and interpretation of Marian theology within the context of pre-Vatican II theology.

Key terms: Father Ante Antić, spiritual guidance, Mary, mediator of grace, letters to laypeople, Mariology, pre-Vatican II theology